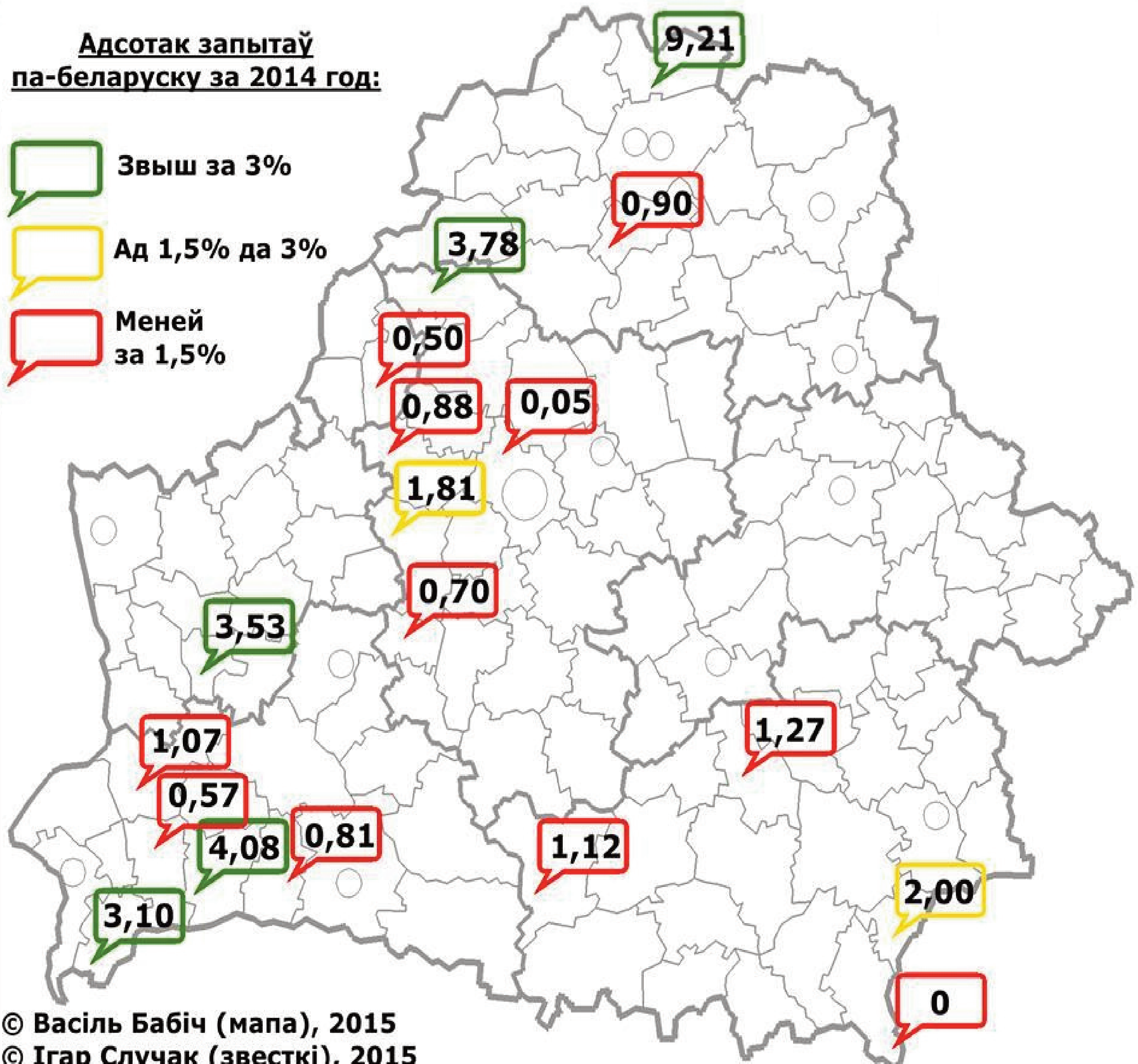
ТОЛЬКІ ТАК!

СПРАВАВОДСТВА па-БЕЛАРУСКУ!

Ліпень, 2015

У НУМАРЫ:

Закон не працуе, ці Чаму ў 2014 годзе зваротаў па-беларуску было толькі 0,76%

Закон не працуе, ці Чаму ў 2014 годзе зваротаў па-беларуску было толькі 0,76%

У 2012 годзе пачалі дзейнічаць змены ў законе «Аб зваротах грамадзян і юрыдычных асоб», у адпаведнасці з якімі адказ на пісьмовы зварот павінен быў давацца на мове звароту. Здавалася, што з прыняццем зменаў у закон, што забяспечваюць і абараняюць правы беларускамоўных, колькасць зваротаў па-беларуску вырасце

Каб гэта праверыць, я распачаў доўгатэрміновае даследаванне на падставе статыстыкі па мове зваротаў, якую я запытваў у выканаўчых камітэтаў беларускіх адміністрацыйна-тэрытарыяльных адзінак — гарадоў, раёнаў, абласцей і адміністрацый у гарадах.

На жаль, далёка не ўсе прадстаўнікі выканкамаў ішлі на сустрэчу і не давалі інфармацыю па запыце, кіруючыся рознымі падставамі.

Як прыклад, можна прывесці адказ начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Чэрвеньскага райвыканкама Алены Гоман, якая паведаміла:

«Інфармацыя аб колькасці пісьмовых зваротаў грамадзян перадаецца ў Мінскі абласны выканаўчы камітэт, гэтыя звесткі прыватным асобам высылаць лічым немэтазгодным».

Пакінем за дужкамі наогул законнасць такога адказу, тым не менш адзначым толькі тое, што сам Мінскі аблвыканкам палічыў мэтазгодным мне прадставіць інфармацыю па запыце, хоць і не ў тым аб'ёме, які б мяне задаволіў. Так кіраўнік справаў Мінскага аблвыканкама Іван Маркевіч паведаміў:

«На падставе артыкула 21 закона «Аб інфармацыі, інфарматызацыі і абароне інфармацыі» паведамляем, што ў Мінскі аблвыканкам у 2014 годзе паступіла 5853 звароты грамадзян і юрыдычных асоб. Статыстыка па зваротах не вядзецца».

На жаль, выкарыстаць дадзены адказ для даследавання не ўяўляецца магчымым, бо няма разрэзу па мовах. І гэта другі прыклад адказу, паводле якога немагчыма было атрымаць звесткі для даследаванняў у 2011–2014 годах.

Тым не менш, адказ Мінскага аблвыканкама паказвае, наколькі законнымі з'яўляюцца адказы Чэрвеньскага і іншых выканкамаў, што адмаўляліся паведамляць статыстыку па зваротах на падставе меркаванняў «немэтазгоднасці» і іншых няслушных і крывадушных прычын.

Але тут ужо задача вышэйстаячых выканкамаў пракантраляваць сваіх падначаленых па пытанні парушэння заканадаўства, у першую чаргу закона «Аб зваротах грамадзян і юрыдычных асоб».

Трэцяй прычынай, чаму інфармацыя аб зваротах была сабраная не ў поўным аб'ёме, ёсць альбо хлусня, альбо дрэнная праца пошты. Не буду настойваць на тым, якая прычына праўдзівая, тым не менш адзначу, што ў 2014 годзе пісьмовы зварот, і не адзін, я даслаў у выканкам кожнай адміністрацыйна-тэрытарыяльнай адзінкі.

Тым не менш, з Кармянскага райвыканкама за подпісам старшыні Аляксея Ясонава прыйшоў ліст з інфармацыяй аб тым, што «паступіла 43 пісьмовыя звароты грамадзян. Звароты напісаны на рускай мове». Аналагічны адказ прыйшоў і з Брагінскага райвыканкама, дзе кіраўнік справамі Валер Чэкан паведаміў, што «паступіла 64 пісьмовыя звароты, усе яны напісаны па-руску».

Таму ў дадзеным выпадку альбо вымалёўваецца свядомае скажэнне статыстычнай справаздачнасці, альбо парушэнне заканадаўства аб зваротах грамадзян, альбо пошта дрэнна працуе і мае лісты ў раёны Гомельшчыны не даходзяць.

Але заўважу толькі, што лісты, на якія я атрымаў адказы, былі па-беларуску, таму ўжо тут нельга казаць, што «ўсе яны напісаны па-руску».

І тут зноў ёсць інтарэс абласных выканкамаў даведацца, што адбываецца з працай у адпаведнасці з законам «Аб зваротах грамадзян і юрыдычных асоб» на падведамственнай ім тэрыторыі.

Чацвёртая, і не менш важная, прычына, па якой не атрымалася сабраць усё неабходную інфармацыю, банальная – проста ігна-

раваўся закон «Аб зваротах грамадзян і юрыдычных асоб» і адказ на зварот не даваўся наогул.

Разабраўшыся з прычынамі, якія не дазволілі атрымаць поўныя дадзеныя, пяройдзем да аналізу тых звестак, што атрымалася здабыць. Хоць яны і не поўныя, але агульную карціну намаляваць могуць.

Так у 2011 годзе, калі абавязку даваць адказ па-беларуску ў чыноўнікаў не было, зваротаў па-беларуску было толькі 0,5%, ці 75 зваротаў з 15107 атрыманых выканаўчымі камітэтамі.

У 2012 годзе закон набыў моц, але на колькасць зваротаў гэта не дужа паўплывала: па-беларуску было атрымана толькі 65 з 10434 зваротаў, ці 0,62%.

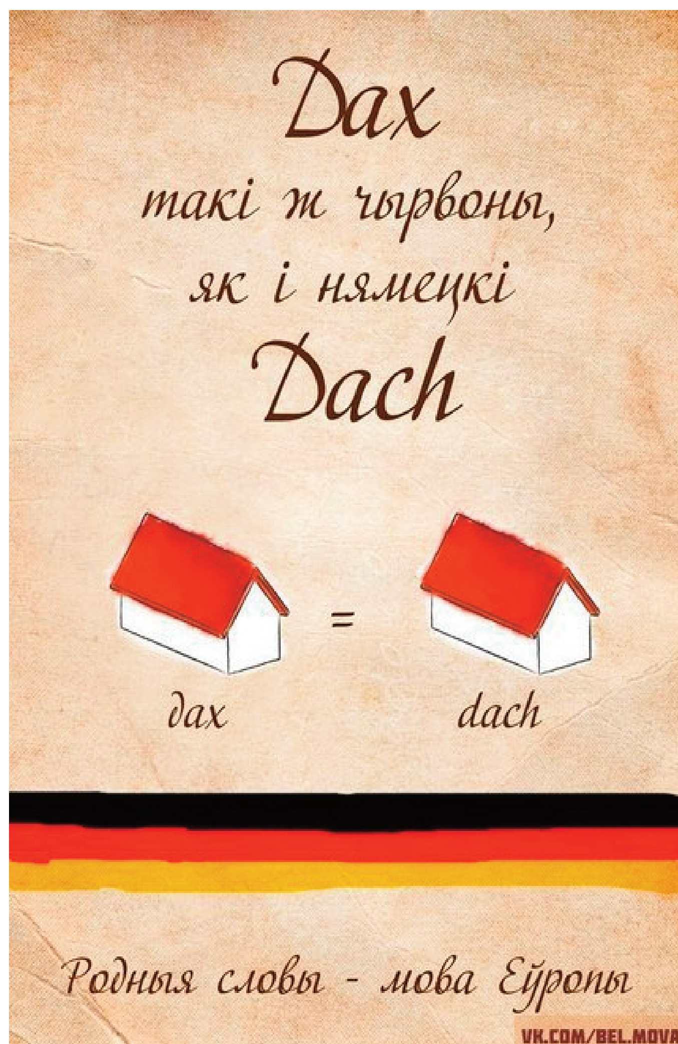
У 2013 колькасць беларускамоўных зваротаў у параўнанні з 2011-м годам вырасла ў працэнтных суадносінах у два разы, але ў лічбах зменшылася і наогул засталася на нізкім узроўні: беларускамоўных зваротаў было толькі 64 з 6580, ці 0,97%.

Калі да 2013 года колькасць беларускамоўных зваротаў хоць пакрысе, але расла, то ў мінулым 2014-м годзе іх адсотак зменшыўся да 0,76% і агульная колькасць зваротаў па-беларуску склала 72 звароты з 9507 атрыманых.

Карацей, адсотак беларускамоўных зваротаў нагадвае колькасць прагаласаваўшых супраць кіраўніка Паўночнай Карэі на ўсеагульных і дэмакратычных выбарах.

Выглядае ўсё вельмі сумна, асабліва калі прадстаўнікі райвыканкамаў у адказах не адмаўляюць сабе ў задавальненні патроліць і пакпіць з мяне, а ў цэлым і з усіх беларускамоўных, як гэта зрабіла, напрыклад, кіраўнік справаў Лоеўскага райвыканкама Ірына Пастухова:

«Паступіла 50 зваротаў, з іх: 49 на рускай мове, 1 на беларускай (Ваш)».

Ці як старшыня Маларыцкага райвыканкама Казімір Лапіч:

«Паступіла 129 зваротаў, з іх на беларускай мове 4 (2 ад Вас)».

Чытаючы такія прыкрыя, але праўдзівыя лісты, сапраўды задаешся пытаннем: «Можа сапраўды толькі табе, Ігар, гэта беларуская мова і патрэбна?»

Але не ўсё так проста. Вернемся да гэтага пытання ніжэй, а зараз працягнем аналізаваць статыстыку.

Калі прыбраць адказы з вялікіх гарадоў, то малюнак выглядае крыху лепш: у 2011-м было 0,66% па-беларуску, у 2012-м — 0,99%, у 2013-м — 0,62% і ў 2014-м — 1,65% зваротаў па-беларуску.

Па абласцях сітуацыя выглядае наступным чынам.

Берасцейская вобласць

Берасцейшчына даволі добра прадстаўляла дадзеныя, асабліва ў 2011—2012 гадах, там магчыма прасачыць дынаміку колькасці беларускамоўных зваротаў у чатырох раёнах. Але не выпадае казаць, што менавіта змены ў закон паўплывалі на колькасць зваротаў па-беларуску. Калі у Маларыцкім раёне колькасць зваротаў па-беларуску вырасла з 0,48% у 2011-м годзе да 3,1% у 2014-м, то ў Іванаўскім знізілася з 1,86% у 2011 годзе да 0,81% у 2014-м. У Кобрынскім раёне ў 2012-2013 годзе адбываўся рост, а ў 2014 колькасць зваротаў па-беларуску ўпала да ўзроўню 2011 года.

Адзінае, што можна казаць упэўнена, гэта тое, што колькасць зваротаў у абсалютных лічбах па гадах амаль не змяняецца.

Віцебская вобласць

Віцебшчына паказала негатыўную стабільнасць — амаль усе раёны, як змовіўшыся, паведамілі, што прадстаўленне інфармацыі немэтазгодна, што дае падставу меркаваць аб цэнтралізаваным кіраванні адказамі ў вобласці. А вобласць сама сабою цікавая. Хоць была атрыманая інфармацыя толькі па двух раёнах, але адзін з гэтых двух мае вельмі добрыя паказчыкі на ўзроўні ўсёй Беларусі.

У Расонскім райвыканкаме ў 2011 годзе адсотак беларускамоўных зваротаў быў 4,55%, у 2013-м — 11,63%, а 2014 год скончыўся з паказчыкам 9,21%.

Статыстычна выглядае нядрэнна, але, на жаль, раён невялікі і ў лічбах карціна не такая прыгожая.

Гарадзенская вобласць

Гарадзеншчына праявіла сябе нігілістычна — больш за палову раёнаў наогул не адказалі, а

тыя, што адказвалі, рабілі гэта вельмі спарадычна. Нельга не заўважыць, што колькасць зваротаў па-беларуску ў Зэльвенскім раёне знізілася з 10,29% да 3,53%.

Стабільна даваў адказы на працягу ўсіх гадоў назірання толькі Смаргонскі раён, якім да 2014 году кіраваў Мечыслаў Гой, што зараз узначальвае Гарадзенскі аблвыканкам.

Гомельская вобласць

Гомельшчына, як і Берасцейшчына, даволі добра давала інфармацыю. На жаль, нельга казаць, што адсотак зваротаў па-беларуску ў вобласці за часы дзеяння зменаў у закон істотна падвысіўся.

Трэба адзначыць Гомельскі аблвыканкам — адзіны з аблвыканкамаў, што даваў статыстыку ў разрэзе моў нягледзячы на вялікую колькасць зваротаў.

Магілёўская вобласць

Terra incognita закона «Аб зваротах грамадзян» — статыстыку адсюль наогул не ўдалося атрымаць. Палова раёнаў наогул не адказвала, а другая палова паведамляла, што даваць інфармацыю немэтазгодна. Хутчэй за ўсё, як і ў выпадку з Віцебшчынай, тут скардынаваная пазіцыя ў пытанні непрадастаўлення інфармацыі.

Мінская вобласць

У параўнанні з Гарадзеншчынай, Магілёўшчынай і Віцебшчынай, дала даволі шмат адказаў, з якіх вынікае, што сітуацыя з беларускамоўнымі зваротамі ў 2011—2014 змянілася нязначна, хоць у лічбах, калі параўноўваць 2011 і 2014 гады, рост назіраецца.

Мінск

Самым дысцыплінаваным раёнам сталіцы быў Кастрычніцкі, які паведаміў, што ў 2011 годзе ў яго адміністрацыю па-беларуску звярнуліся 2 разы, а ў 2014 – цэлых 5. Сумны факт, калі ўлічыць, што Мінск не толькі адміністрацыйная, але і культурна-палітычная сталіца Беларусі, якая акумулюе сілы з усёй Беларусі. Магчыма, я памыляюся. Альбо ўсе беларускамоўныя пісалі лісты ў Маскоўскі раён.

У заканчэнне аналізу можна зрабіць наступныя высновы:

1. Змены ў закон хоць і нязначна, але стымулююць павелічэнне выкарыстання беларускай мове ў афіцыйным справаводстве.

2. Беларусы далёка не ў поўную меру карыстаюцца сваім правам на беларускамоўны зварот. Да таго ж у Беларусі існуе вельмі шмат ініцыятыў, якія перыядычна збіраюць подпісы і шлюць звароты на хвалюючыя іх тэмы, але далёка не заўсёды па-беларуску.

3. Асноўная праблема ў тым, што сітуацыю адным законам не вырашыць, калі ўся сістэма нарматыўных актаў не прадугледжвае замацаванага права на выкарыстанне беларускай мовы ва ўсіх сферах жыцця. Гэта і тлумачыць тое, што колькасць беларускамоўных зваротаў не расце.

Неабходна ў першую чаргу ўнясенне змен у законы «Аб мовах» і «Аб абароне правоў спажыўцоў», што прадугледжваюць і нарматыўна забяспечваюць абавязковага выкарыстання дзвюх дзяржаўных моў у роўнай ступені і выданне ўсіх нарматыўных актаў адразу на дзвюх дзяржаўных мовах.

І галоўнае — нам усім неабходна больш ужываць беларускую мову паўсюль.

Ігар Случак

M&S MEDIA

Уладальнікі выдання ***M&S Media***

Заснавальнік: *Францыск Піцерскі*
Галоўны рэдактар: *Алесь Пыхаў*
Карэктар: *Мікола Хмызняк*

246050, г. Гомель, вул. Пуліхава, 17,
рэдакцыя "Справаводства па-Беларуску"

Надрукавана на
Папяровай фабрыцы "ГумНо", г. Клінцы,
вул. Мажаеўская, 17б.

Тыраж: 250 асобнікаў.

Распаўсюджваецца безкаштоўна.

Архіў газеты "Справаводства па-беларуску!" ў Беларускай інтэрнэт-бібліятэцы KAMUNIKAT:
http://kamunikat.org/spravavodstva_pa_bielarusku.html

Архіў УКантакце:
http://vk.com/docs?oid=-19441275

Мы ў сацыяльных сетках:
vk.com: spravavodstva_pa_belarusku
facebook.com: spravavodstva

M&S MEDIA